

UČITELJSKI TOVARŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dan vsakega mesca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta pa 1 gold. 30 kr. nov. du.

Tečaj III.

V Ljubljani 15. junija 1863.

List 12.

Glasi učiteljev na kmetih o ljudskih šolah.

Vzroki slabega sadu naših šol.

Naj ložeje delo je, če človek kaj graja in zraven prav puhlo svetuje. Taki govor se mi zdi, da je, kakor bi bilo nebo brez zvezd in drevje brez listja. Mnogokrat obira kdo naše šole in učitelje, ki pa je, kakor žaba pri lešniku in neveden kakor ovca pri novih vratih. Bog ne daj, da bi takim modrijanom kaj prida obveljalo! Mislimo pa, da vsakega človeka kaj veseli; privošimo tedaj tudi tem modrijanom, da naj se po svojem radujejo; saj bi gotovo bolje govorili, ako bi o šolstvu kaj več razumeli, kakor razumejo, in bi vsako reč opazovali tudi od druge strani, pa ne le samo pri učitelju. Kolikokrat je učitelj popolnoma nedolžen, da šola rodi slabi sad. Koliko ovir nasprotuje učitelju, da z naj boljšo voljo in z naj večjim trudom ne more kaj prida dognati. Ne bilo bi od več, ako bi naš „Tovarš“ tudi o teh zadržkih kaj omenil. Prosimo pa, da bi se njegove odkritoserčne besede ne razumele krivo in da bi ga nikdo zavoljo tega ne čertil; za plotom govoriti mi „Tovarševa“ navada.

Naj večji vzrok, zakaj naše šole ne rodé zaželenega sadu, je:

1. da ljudje premalo spoznajo in cenijo, kako imenitna in potrebna je ljudska omika.

Kdor je imel že kaj več opraviti z ljudstvom, se je lahko

prepričal, kako skerbni in radodarni so nekteri starši do svojih otrok. Vendar vprašam, koliko je vendar takih staršev med nami? Lahko bi jih menda na perste sošteli. Naj več je takih, ki vse duševno prezirajo in svoje otroke le vnanje in telesno obdelujejo. Koliko staršev vidimo, ki zelo skerbé, da njih živina ne strada; njih otroci pa so lačni in žejni prave omike in keršanske izreje. Drugi so taki, ki se nekako bojé pravega izobraženja, in ki vse hudo sedanjega časa prištevajo omiki, ter ne vedó, da nihče, ki ni saj nekoliko izobražen, se ne more prav veseliti življenja in posvetno blago prav rabiti. Vsak sirovec je manj ali več sposoben za vsako hudobijo. Res je, da nevedno in neizobraženo ljudstvo ni zvesto ne Bogu, ne cesarju. To se nam svitlo kaže po deželah, kjer luč prave keršanske izreje pod mernik postavljajo. Naj tedaj kdo terdi, kar hoče, resnično je, da sirovo, nevedno in neotesano ljudstvo je pri vsem bogastvu in pri vsi obilnosti in bliscobi vedno le revno. Nek vzrejniki pravi: „Brez prave kersčanske izreje ne more shajati ne cerkev, ne država“.

Velik vzrok, da naše šole dovolj ne napredujejo, je

2., da so starši neobčutljivi do šole in učitelja.

Resnično je, da ta, ki kako reč dobro ne razumé, je tudi ne ceni. Tako je tudi pri nekterih starših, ki namreč mislijo, da je ves šolski poduk le zgolj prazna igrača z otroci. Od tod tedaj pride, da taki starši učitelja nikdar ne spoštujejo, kakor bi bilo treba, da bi mogel kaj pravega ustanoviti; zraven pa tudi ne pošiljajo radi otrok v šolo in jim ne kupujejo radi potrebne šolske priprave, ter jim je enako, ali se otroci kaj učé, ali nič. Tudi so še celó taki, ki otroku vsaki krajcar za šolsko pripravo ali popolnoma odrečejo, ali pa ga preklinjevaje dajo. Pa kaj bi še dalje govorili o taki pregrešni neobčutljivosti; kdor bi hotel o tem kaj več zvediti, naj gre po nekterih naših vaseh, in naj se sam prepriča, da je to gola resnica. — Ovira naše šole tudi

3., da so nekteri starši preveč spačeni in nerodni.

Ni še dovolj, da nekteri starši otrokom pot do izobraženja zapirajo s tem, da jim vso materialno pomoč odrečejo, temuč so še celó taki, ki otroke sami pačijo in jim sad dobre izreje podjedajo. Namesti da bi starši učitelju pomagali prav izrejati, mu pa še le zavirajo in njegov trud podkopujejo. Koliko slabega izvira pri otrocih po slabih zgledih zanikernih staršev!

Koliko hudega učé nekteri starši otroke sami, in ne pomislijo, kaki žalostni nasledki izvirajo iz takih slabih zgledov! Glej, tukaj slišiš pijanega ali razkačenega očeta vpričo svojega sina preklinjati ali nespodobno govoriti. Tam slišiš mater, kako se vpričo hčere huduje nad očetom, in opravlja rodovince in sosedé. Sim in tje vidiš, da starši vodijo otroke celó v gostivnice in jih že od mladih nog navadijo na strupeno pijačo, na ples i. t. d. Sam Bog vé, koliko hudega navadijo nemarni starši svoje otroke! — Prašamo tedaj: kdo je kriv, da se tolikanj preklinja in roti, popiva, pretepa in nespodobno obnaša? Od kod pride toliko gizdave obleke, ošabnosti in sirovosti? Kaj je to, da ljudje toliko malo marajo za cerkev in druge koristne naprave? Ali so se morda otroci takih spačenost v šoli naučili in pridobili? Vsaka zdrava pamet vé, da ne; zakaj, večkrat je na nespodobnih krajih več otrok, kakor v cerkvi in v šoli pri naj potrebnjšem in koristnejšem poduku. Vse to bi bilo pa kmali drugače, ako bi le zanikerni starši svojo sveto dolžnost do otrok bolje spoštovali in spolnovali. Naša lepa domovina bi bila veliko bogatejša dobrih ljudi. Sad naših šol bi se lesketal enako žarečemu solncu. Žalibog, da mnogo staršev le prepozno spozná, kaj žalostnih nasledkov je rodila njih samopašna izreja! Dobro je, če sprevidijo, da nista šola in učitelj kriva, da so njih otroci hudobni, temuč da so sami zasejali malopridno seme, ki jim je osat rodilo.

Da naše šole ne shajajo dobro, je tudi krivo

4. preveliko število učencev v eni izbi in da zanižerno v šolo hodijo.

Že od nekdaj je vlada skerbela, da bi se šolske hiše po potrebi primerne stavile. Že v stari šolski vredbi nahajamo, kako velika mora biti šolska izba za to in uno število otrok, in koliko jih sme en učitelj v eni izbi podučevati. Vendar pa se je sedanjí čas sim ter tje nekako premalo gledalo, da bi se bilo te postavne vodila na tanko spolnovale. Tu pa tam so šolske izbe za število učencev, ki jih mora izba sprejeti, tako nepremišljeno tesne, da so otroci po klopih nagnjeteni kakor slaniki v sodcih. Koliko sitnost in zaderžkov napravlja taka tesnoba učitelju in učencem, vé le ta, ki kaj tacega poskuša. Če je tudi šolska izba dovolj prostorna, pa ima učitelj preveč učencev notri, tudi ne mora šola dobro in uspešno napredovati. Kako je mogoče, da bi učitelj kaj prida opravil, če

podučuje v eni izbi po 150 glav? Kako se mora revež truditi in pljuča napenjati, da prevelikemu številu učencev more kaj dopovedati in jih verdevati? Zraven tega pa mora učitelj še dostikrat v eni izbi več razredov podučevati. To je gotovo terdo, terdo delo! — Poglejmo še, kako učenci po kmetih šole obiskujejo. Ko g. fajmošter o vseh svetih šolo oznanijo, se nekteri starši še le spomnijo, da bo otrokom treba potrebne obleke; tedaj še le potem naprosijo krajača ali čevljarja, da bi prišel k njim šivat, kateri se pa tudi dá še nekaj časa prositi, preden pride. Tako se več časa vleče, da otrok ni v šolo; učitelj pa vendar, ko je šolo v odločenem času začel, med tem časom podučuje otroke, kar jih ima v šoli. In dolgo potem, ko učitelj zanikerneže naznani gosposki, nekako v novem letu, privrè druga množica učencev v šolo. Kaj je tedaj storiti? Kaj drugega, kakor, da učitelj zopet začne „da capo“. Se vé, da potem vsaki dan še kak novinec pricepa, in učitelj mora pri podučevanju večkrat raka posnemati. — Ko pa se zbudi pomlad in ozelené trava in drevje, se tudi večidel vsi večji učenci poslové in zapusté za eno leto šolo. Učitelj naj počenja, kar koli vé in zna, da bi učence v šoli prideržal ali jih zopet nazaj privabil, vse je zastonj. Tudi postavni izkazek dostikrat nič ne zamore. Mnogokrat se učitelju na koncu šolskega leta hudo godí. Res je, da nekteri priprosti starši zadnji dan šolskega leta k spraševanju otroke pošljejo, pa le samo iz sebičnega namena, da bi namreč otroci kako darilo dobili. Večkrat ima učitelj pri spraševanju take učence, ki jih še ne pozná po osebi, in kaj bi jih li vprašal? Od tod večidel pride, da poslušavci učitelja pri spraševanju tako različno sodijo. — Ko se jeseni šola prične, pridejo z lanskimi učenci tudi zopet novinci. Šola je sicer polna otrok od 6. do 15. leta. Učitelj pa zopet modruje, kako bi nauk vravnal, da bi bil vsem učencem primeren, mikaven in koristen. V eni izbi jih je preveč, v drugo prestopiti ne morejo, ker še premalo znajo. To je nadloga! Od tod tedaj pritožba na kmetih: „Jaz sem hodil tudi deset let v šolo, pa vendar nič ne znam; zakaj bi neki pošiljal otroke v šolo?“ — Taki modrovavci menda ne vedó, da ima leto štiri čase, ne pa samo zimo. — Gotovo bi naše šole lepše sad obrodile, ako bi otroci redno hodili v šolo. Na kmetih se to skoro ne more drugače pospešiti, kakor če se otroci ne pusté premladi in sploh pred 12. letom k sv. obhajilu. Brez

tega opravila otroci ne morejo od šole; ako pa to opravilo opravijo, potem so starši in otroci brez skerbí. Ako bi učenci saj 4 ali 5 let redno v šolo hodili, bi se več naučili, kakor bi 20 let samo po zimi hodili. — Rajše in lažje bi starši otroke v šolo pošiljali, ako bi se naše šolsko leto nekoliko po potrebah vsakega kraja preuredilo. — Dostikrat tudi starši slabo in dolgo pot krivičijo, če ne pošiljajo otrok redno v šolo. Večidel pa se marsikdo le prazno s tem zgovarja. Saj vidimo, kako redno otroci in dostikrat še starši z njimi hodijo k nauku za sv. zakramente. Ko pa to opravilo opravijo, pa jim je zopet pot predolga in preslaba za šolo.

Mnogo je še drugih vzrokov, da naše šole ne rodé toliko dobrega sadu, kakor bi ga lahko rodile, pa take naj popiše kako bolj zvedeno in skušeno pero. Jaz le še želim, da bi zdaj, ko se pridno misli in dela za zboljšanje šol na kmetih, tudi se spomnilo in oziralo na vse take zapreke, kakor sem jih tukaj sim ter tje načertal.

Govekar.

Iz zgodovine keršanske ljudske šole.

(Dalje.)

Ni drugače mogoče, da so v tistem času, ko se je svet tako vnel za boljše odgojenje in zboljšanje šol, tudi visoki možje, ki so v Avstrii državno kermilo vodili, skerbeli za šolstvo. Osemnajstemu stoletju je bilo prihranjeno, tako piše Wesenberg, da se narod nikakor ne more ponašati s svojo kulturo, dokler ostane nižje ljudstvo, ki je prav za prav jedro naroda, sirovo in nevedno. Zopet na drugem kraju se bere, da se še v nobenem stoletju ni toliko skerbelo za odgojenje ljudstva; to stoletje se tedaj more imenovati pedagogično. Vlada cesarice Marije Terezije skerbela je od začetka, da se izobrazisča ustanove; bilo je pa to le za imenitne stanovce, kakor akademija za plemeniti stan na Dunaji. Človekoljubna cesarica skerbela je pa tudi za otroke ubogih in nizkih stanov. O. Parhamer, ktereга že po njegovih misijonskih potih poznamo, ustanovil je prvo sirotišnico na Rennwegu na Dunaji; narastel je zavod tako, da je bilo poslednjič v njem za 800 otrok prostora. Enaki zavodi so vstali v Celovcu, Gradcu, Milanu in Mantovi. Tudi v daljni Sibirii (Hermannstadt) napravili so sirotišnico. Po tih